

Інклюзивна освіта

Інклюзія. Пам'ятка для батьків №1



*ООП – особливі освітні потреби
** ІПР – індивідуальна програма розвитку



Інклюзія. Пам'ятка для батьків №2

Як подати документи на інклюзивне навчання:

1. Визначити, чи дитина справді має ООП*. Не всі діти з інвалідністю потребують додаткової підтримки в освіті. Діти можуть не мати інвалідності, але мати ООП.
2. Батькам до початку навчання (бажано за рік) звернутись в ІРЦ** чи ПМПК*** для визначення особливих освітніх потреб дитини.
3. Там отримати два примірники «Висновку про комплексну оцінку ООП».
4. Зареєструвати заяву (та отримати копію) на ім'я керівника школи не пізніше ніж 6 місяців до початку навчання (щоб вистачило часу підготувати інклюзію та закласти кошти на її підтримку у наступному календарному році).
5. До заяви додати копію висновку з ІРЦ
6. У заяві вказати очікувані:
 - форму здобуття освіти;
 - потребу в підтримці;
 - інші важливі для організації навчання обставини.

Якщо заяву в школі не реєструють:

- Письмова заява в управління освіти про сприяння в реалізації права дитини на освіту
- Або Скарга з вимогою про захист законних інтересів дитини
- Управління зобов'язане письмово повідомити про результати перевірки та ухвалити рішення не пізніше ніж за 30 календарних днів.
- Якщо у школі не створено умов для інклюзії – управління освіти: створіть такі умови або рекомендує батькам іншу найближчу школу.

*ООП – особливі освітні потреби
**ІРЦ – інклюзивно-ресурсний центр
***ПМПК – психолого-медико-педагогічне консультування



Поради батькам дітей з особливими освітніми потребами

- Створіть безпечну психологічну атмосферу для дитячих пошуків, де вона могла би знайти зраду для своїх розчарувань і невдач.
- Підтримуйте потяг дитини до творчості і виявляйте співчуття до ранніх невдач. Уникайте негативної оцінки щодо перших творів вашої дитини.
- Будьте терпимі до несподіваних ідей, поважайте допитливість дитини. Намагайтеся відповідати на всі запитання, навіть якщо вони вам здаються безглуздими.
- Учїться самі та навчайте дітей правильно спілкуватися.
- Щоб навчитися правильно говорити, треба вміти читати і слухати.
- Читайте своїм дітям казки.
- Обіймайте, цілуйте та заохочуйте дітей — вони все розуміють та відчувають. Забагато любові не буває.
- Завжди пам'ятайте, що ваша дитина — інди-відуальність. Вона заслуговує на повагу!
- Якщо дитина відчуває добре ставлення до себе, вона цим же віддячить.
- Ніколи не давайте дитині негативних суджень про неї: «ти поганий», «ти брехливий», «ти злий». Оцінювати треба лише вчинок. Варто говорити так: «Твій вчинок поганий, але ж ти хороший і розумний хлоп-чик (дівчинка) і не будеш більше так робити, правда?»
- У вашому щоденному спілкуванні повинно бути від 20 компліментів для своєї дитини.
- Завжди пам'ятайте, що дитина навчається того, що вона бачить у повсякденному житті. Застосуйте батьківську мудрість!

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ МАРШРУТ ДИТИНИ

З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

(рекомендації батькам щодо розуміння інклюзії та алгоритму дій батьків дітей з особливими освітніми потребами для зарахування в заклад освіти)

I. Основні терміни та законодавча база

Що таке інклюзія?

Інклюзія від англійського inclusion – включення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед тих, що мають труднощі у фізичному чи розумовому розвитку. Він передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті. При інклюзії всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання бажаного результату. Інклюзія – це процес реального включення дітей з особливими потребами, з інвалідністю в активне суспільне життя і однаковою мірою необхідна для всіх членів суспільства.

Що таке інклюзивна освіта?

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу.

Головна мета створення інклюзивних класів – задоволення соціальних та освітніх потреб, організація корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю.

Діти з особливими освітніми потребами

Діти з особливими освітніми потребами – діти сліпі та із зниженим зором, глухі та із зниженим слухом, з тяжким порушенням мовлення, із затримкою психічного розвитку, з порушенням опорно-рухового апарату, розумовою відсталістю, діти із складними вадами розвитку (у тому числі діти з розладами аутичного спектру).

Нормативно-правові акти, якими регулюється питання інклюзивної освіти

1. П. 1ст. 23 **Конвенції ООН про права дитини, 20 листопада 1989 р.** «дитина має вести повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі і полегшують її активну участь у житті суспільства».
2. Ст. 53 **Конституції України.** «Кожен має право на освіту».
3. Стаття 3 **Закону України «Про освіту» 2017 р.**Право на освіту п. 2. В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак.

4. П. 6 ст. 3 **Закону України «Про освіту»**: «Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти».
5. Стаття 19 **Закону України «Про освіту» 2017 р.**: «Освіта осіб з особливими освітніми потребами.
6. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.
7. Держава забезпечує підготовку фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти.
8. Особам з особливими освітніми потребами освіта надається нарівні з іншими особами, у тому числі шляхом створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку.
9. Для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються види та форми здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості.
10. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти створюють умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення розумного пристосування та універсального дизайну.
11. Навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами, зокрема тими, що спричинені порушенням розвитку та інвалідністю, у закладах дошкільної, позашкільної та середньої освіти здійснюються за рахунок коштів освітніх субвенцій, державного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством, у тому числі з урахуванням потреб дитини, визначених в індивідуальній програмі розвитку.
12. Зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, переведення з одного типу закладу до іншого та відрахування таких осіб здійснюються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.
13. Категорії осіб з особливими освітніми потребами визначаються актами Кабінету Міністрів України.»
14. Стаття 20 **Закону України «Про освіту» 2017 р.**: «Інклюзивне навчання»
15. Заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків така група або клас утворюється в обов'язковому порядку.
16. Заклади освіти зі спеціальними та інклюзивними групами і класами створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.
17. Особи з порушеннями фізичного, психічного, інтелектуального розвитку і сенсорними порушеннями забезпечуються у закладах освіти допоміжними засобами для навчання.
18. Особам з особливими освітніми потребами надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Психолого-педагогічні послуги – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) – це комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення.

5. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивно-ресурсні центри з метою забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

Психолого-педагогічний супровід – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку.

6. Будівлі, споруди і приміщення закладів освіти повинні відповідати вимогам доступності згідно з державними будівельними нормами і стандартами.
7. Проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд, приміщень закладів освіти здійснюються з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування.
8. П. 1 ст. 6 **Закону України «Про загальну середню освіту»**.
9. Ст. 32 **Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»**. Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту. До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать: б) делеговані повноваження: 1) забезпечення в межах наданих повноважень доступності і безоплатності освіти... 6) забезпечення школярів із числа дітей-сиріт, дітей-інвалідів/інвалідів I-III групи, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей із сімей, які отримують допомогу відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», які навчаються в державних і комунальних навчальних закладах, безоплатними підручниками, створення умов для самоосвіти.
10. Указ Президента України «[Про заходи, спрямовані на забезпечення додержання прав осіб з інвалідністю](#)[1]» від 13.12.2016.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 № 585 «[Про встановлення строку навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з особливими освітніми потребами](#)[2]».
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 № 753 «[Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 585](#)[3]». Постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 № 753 вносяться зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 № 585 «Про встановлення строку навчання у загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з особливими освітніми потребами»: «3. Припинити набір учнів до підготовчих та перших класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей із затримкою психічного розвитку з 1 вересня 2017 р., забезпечивши умови для навчання дітей із затримкою психічного розвитку в спеціальних або інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів».
13. [Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах](#)[4](наказ МОН України від 09.12.2010 № 1224, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.12.2010 за № 1412/18707).

14. [Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах](#)[4], затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 06.03.2002 за № 229/6517.
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872 «[Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах](#)[5]».
16. [Положення про загальноосвітній навчальний заклад](#)[6], затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 778.
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2016 № 671 «[Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України](#)[7]».
18. Лист Міністерства освіти і науки України від 12.07.2016 № 1/9-364 «[Про організаційно-методичні засади забезпечення навчально-виховного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2016/2017 навчальному році](#)[9]».
19. Лист Міністерства освіти і науки України від 10.01.2017 № 1/9-2 «[Про сучасні підходи до навчально-виховного процесу учнів з особливими освітніми потребами](#)[10]».
20. Лист Міністерства освіти і науки України від 06.02.2017 № 1/9-63 «[Щодо навчальної літератури для дітей з особливими освітніми потребами](#)[11]».
21. Лист Міністерства освіти і науки України від 12.07.2017 № 1/9-385 «[Про навчальні плани та організацію навчально-реабілітаційного процесу для учнів з особливими освітніми потребами загальноосвітніх навчальних закладів у 2017/2018 навчальному році](#)[13]».
22. [Положення про інклюзивно-ресурсний центр](#)[14], затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545.
23. Наказ МОН України від 21.07.2017 № 1081 «[Про затвердження Типового навчального плану для дітей з інтелектуальними порушеннями помірною та тяжкою ступеня \(початкова школа\)](#)[15]».
24. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 588 «[Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах](#)[16]». Зміни. Порівняння змін.

Вичерпний перелік нормативно-правової бази на сайті Міністерства освіти і науки України у рубриці «Освіта дітей з особливими потребами» <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebam/normativno-pravova-baza.html> [17]

II. ВИСНОВОК ВІД ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНСУЛЬТАЦІЇ (ПМПК) АБО ІНКЛЮЗИВНО-РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ (ІРЦ).

Такий висновок надається дитині з особливими освітніми потребами після консультації тільки у присутності батьків або осіб, що їх замінюють відповідно до рішення, в якому вказана рекомендована форма навчання та розвитку на основі потреб дитини.

III. СПІВБЕСІДА У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Керівнику закладу освіти подається і обов'язково реєструється ЗАЯВА на зарахування дитини до школи і висновок (ІРЦ), обов'язків на даний час документ, підтверджуючий потреби дитини. Уточнюється термін часу для узгодження дій з управлінням освіти для відкриття інклюзивного класу та зарахування дитини до освітнього закладу, можливість

створення умов для перебування дитини, безпечного навчального середовища, забезпеченість спеціалістами тощо.

IV. При відсутності інклюзивного класу керівник подає клопотання до управління освіти щодо його відкриття та необхідності створення відповідних умов для забезпечення повноцінного навчання дитини.

V. Управління освіти приймає рішення щодо створення необхідних умов перебування дитини з особливими освітніми потребами в освітньому закладі. У разі неможливості створення таких умов, управління освіти може запропонувати батькам інший освітній заклад, в якому створені умови або є можливість їх створити.

VI. ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ ПРИ ВЛАШТУВАННІ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНІЙ ЗАКЛАД (ІНКЛЮЗИВНИЙ КЛАС)

До заяви батьків або осіб, що їх замінюють, додаються:

- медична карта (індивідуальна карта дитини) з висновками лікарів, що дитина може відвідувати освітній заклад;
- довідка дільничного лікаря про епідеміологічне оточення ;
- свідоцтво про народження;
- висновок (ІРЦ) або висновок лікувально-контрольної комісії територіального лікувально-профілактичного закладу чи тубдиспансеру;
- якщо дитина з інвалідністю, то відповідні підтверджуючі документи або копії посвідчення особи, відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям з інвалідністю»;
- копія індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю.

VII. При зарахуванні до освітнього закладу складається індивідуальна програма розвитку дитини.

На основі висновку і рекомендацій ПМПК (ІРЦ) програму розробляє група фахівців навчального закладу з обов'язковим залученням батьків. Склад групи фахівців індивідуального супроводу дитини визначається керівником закладу і затверджується відповідним наказом.

До планування роботи з дитиною із особливими освітніми потребами можуть залучатися фахівці ПМПК (ІРЦ), навчально-реабілітаційних центрів, інших навчальних закладів.

VIII. Для забезпечення особистісно-орієнтованого підходу та організації корекційної роботи в інклюзивному класі штатним розписом ЗЗСО передбачається 0,5 ставки асистента вчителя на інклюзивний клас.

За письмовою заявою батьків або осіб, що їх замінюють, адміністрація закладу може надавати дозвіл бути асистентом дитини з особливими потребами на громадських (волонтерських) засадах або за рахунок коштів громадських організацій та інших джерел не заборонених законодавством. (Медична книжка для асистента дитини **ОБОВ'ЯЗКОВА** і зберігається у медичному кабінеті).
